

DOI:

УДК 327.3(100):355.4((470+571):477)

Марія Кушнарьова,

кандидат філософських наук, старший науковий співробітник,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна

e-mail: mariakushn8@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3361-8838>

**АКЦІЇ СОЛІДАРНОСТІ СВІТОВОЇ ГРОМАДСЬКОСТІ
З УКРАЇНСЬКИМ НАРОДОМ
ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ:
КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ**

Стаття знайомить з результатами дослідження акцій солідарності світової громадськості з українським народом, які відбувалися з кінця лютого до кінця червня 2022 р. Дослідження має узагальнювальний характер і пропонує класифікацію згаданих акцій. Як критерії класифікації пропонуються: кількість учасників, ступінь організованості, характер дій, форма благодійності, спрямованість (на підтримку України або на засудження дій Росії). Кожен виділений різновид акцій супроводжується відповідними прикладами з повідомлень ЗМІ. Запропонована класифікація акцій солідарності з українським народом, а також наведені приклади унаочнюють висновок про виняткове різноманіття форм і проявів реакції світової громадськості на події в Україні, пов'язані з російським вторгненням. Також автор пропонує стисле порівняння форм прояву солідарності світової громадськості з українським народом та з іспанським під час громадянської війни 1936–1939 рр.

Ключові слова: російсько-українська війна, солідарність, громадськість, громадянська війна в Іспанії.

Повномасштабне російське вторгнення в Україну, яке розпочалося 24 лютого 2022 р., докорінно змінило життя населення України, але також відчутно позначилося на подіях в усьому світі. Крім впливу на економічні, торговельні, соціальні, демографічні та інші показники, воно спричинило глибокі трансформації геополітичного та світоглядного характеру. На наших очах відбувся процес, що загалом є природним супутником великомасштабної кризової ситуації та передбачає чітке окреслення власної позиції, формування чітких відповідей на суспільно-політичні

питання. Наслідками цього самовизначення, яке відбувалося як на геополітичному, так і на персональному рівнях, можуть бути висновки як неприємні, навіть болісні для когось, зокрема для українців, так і дуже позитивні. Ознакою таких позитивних для нас висновків є численні акції солідарності з українським народом, які розпочалися по всьому світу відразу після початку вторгнення. Масштаб, різноманітність та кількість учасників цих акцій дає змогу вважати їх безпрецедентними у світовій історії.

Російсько-українська війна, з огляду на масштаб трансформацій, яких зазнали усі галузі політичного, економічного, соціального життя світу, стала своєрідним емпіричним феноменом, і він уже перебуває у фокусі уваги дослідників, що представляють найрізноманітніші галузі знання. Згадані прояви солідарності з українським народом є одним із проявів цього феномену, тому заслуговують на окреме дослідження. Тож **мета пропонованої статті** – проаналізувати наявну в українських ЗМІ інформацію про акції солідарності з українським народом, виокремити особливості цих акцій, на підставі чого запропонувати класифікацію цього явища, окреслити форми проведення таких акцій та прояви оригінальних, інноваційних тенденцій, характерних для нашої доби.

Об'єктом дослідження стали різноманітні акції солідарності з українським народом, що відбувалися по всьому світу упродовж перших чотирьох місяців повномасштабних військових дій, тобто з 24 лютого по кінець червня 2022 р. Такі хронологічні рамки обумовлені, по-перше, тим, що війна, на жаль, триває і тому підсумовувати та узагальнювати інформацію про явище як таке ще надто зарано, отже, постає потреба в певній суто умовній часовій межі, щоб надалі проводити дослідження подій, що відбуватимуться пізніше. По-друге, з часом активна участь у подібних акціях великої кількості українців, що масово виїхали за кордон після початку війни, змінила склад учасників та характер переважної більшості таких акцій. Тому саме перші місяці, коли психологічний стан та спосіб життя тих українців, що виїхали, суттєво ускладнювали їхню участь у громадському житті у різних його проявах, дають можливість говорити саме про акції світової громадськості, і саме це є для пропонованого дослідження вкрай важливим. По-третє, як буде видно з подальшого викладу, інтенсивність та різноманітність акцій, що сталися в зазначені чотири місяці, та наявна вже у ЗМІ інформація про пізніші події дають змогу припустити, що основні формотворчі процеси стосовно досліджуваного явища вже відбулися, тобто поле для попереднього огляду можна вважати сформованим.

Специфіка дослідження не передбачала аналізу величезного комплексу дій громадськості різних країн, спрямованих на вирішення питань, пов'язаних з прийманням, розселенням тощо українських біженців, які, безумовно, є проявами солідарності з нашим народом, але ця чітко окреслена діяльність має бути об'єктом спеціальної наукової розвідки.

Матеріал для дослідження було зібрано упродовж роботи з підготовки рубрики «Реакція представників світової громадськості та бізнесу» для щотижневого інформаційно-аналітичного бюлетеня «Діяльність Президента України в умовах російсько-української війни» (вип. 1–18), який випускається Фондом Президентів України Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського [2]. Робота над упорядкуванням випусків продовжується і, з огляду на дані про акції солідарності, що тривають, їхній аналіз та систематизація можуть стати підґрунтям для цікавих та актуальних висновків.

Процес дослідження ґрунтувався на теоретичних засадах і методологічних принципах історизму та об'єктивності, системного підходу, відбувався з використанням загальнологічних методів та прийомів дослідження (аналіз, синтез, узагальнення тощо), які застосовувалися у поєднанні з типологізацією, порівняльним аналізом і контент-аналізом.

Вище було зазначено, що акції, про які йдеться в статті, можна вважати безпрецедентними. Це обумовлено значною мірою тим, що упродовж останніх майже 80 років у світі не було настільки масштабної війни. Кількість держав, задіяних у Другій світовій війні, була настільки великою, що говорити про світовий масштаб солідарності просто не випадає. Єдина подія, яка викликала справді потужну хвилю без перебільшення світової солідарності з певним народом і яку можна вважати прецедентом з огляду на цілі дослідження, – це громадянська війна в Іспанії 1936–1939 рр. Але за майже 100 років, що відділяють нас від тих подій, настільки суттєво змінилися економічні, соціальні, технологічні характеристики способу життя людства, що порівняння громадської реакції на війну в Іспанії та війну в Україні складно вважати науково коректним, хоча, безумовно, певні висновки зіставлення зазначених подій може дати.

Попри існування у світовій академічній думці окремих досліджень щодо акцій солідарності в різних державах, наприклад, дослідження акцій солідарності часів громадянської війни в Іспанії [4, 8, 13], проявів солідарності під час Другої світової війни [12, р. 22–29], солідарності за міграційної кризи 2015 р. [11], солідарності в державах ЄС за часів пандемії коронавірусу COVID-19 [9], дослідницька література із заявленої проблематики має переважно теоретичний характер і стосу-

ється проблеми солідарності як такої. Ідеться про помітний масив праць, створених вченими, що представляють різні наукові галузі, насамперед соціологію, політологію, антропологію, певні галузі філософського знання.

Соціологія буда першою наукою, яка поставила солідарність у фокус наукового дослідження. Із соціологічної точки зору солідарність – ідеться про соціальну солідарність – постає як спосіб та ступінь зв'язку індивіда із суспільством. Політологи розуміють солідарність як «почуття готовності й бажання до взаємної підтримки між людьми, об'єднаними на основі спільних інтересів» [1, с. 672–673]. Тому видається за доцільне таке визначення солідарності вважати прикладом політологічного розуміння цього явища і саме таке розуміння є базовим для пропонованого дослідження.

У праці одного із засновників соціології Е. Дюркгейма таке розуміння постає як окремий прояв соціальної солідарності. Е. Дюркгейм наголошує на значенні злочинних дій, які «ображають сильні та певні стани колективної свідомості» [3, с. 81] і тому стають чинником об'єднання людей («хвилювання, що зросло, сильно притягує людей один до одного та об'єднує їх в одному місці» [3, с. 103]).

Схожу думку обстоєє Р. Рорті, який вважає, що солідарність виникає через уяву, біль та приниження [7, с. 243]. Він визначає сучасну людину як ліберального іроніка, тобто особу, для якої найгіршою річчю є жорстокість, отже, розуміння людської солідарності ґрунтується на почутті спільної небезпеки та передбачає ідентифікацію особи з людством як таким [7, с. 251]. На думку Р. Рорті, саме у напрямі до більшої солідарності рухається моральний прогрес.

До певної міри всі ці ідеї стали підґрунтям для поглядів К. Конаржевського, котрий, аналізуючи емпатію та альтруїзм, тісно пов'язані з явищем солідарності, висуває припущення, що альтруїзм може виникати через емпатію або через протест [12, р. 22–23]. Відправною точкою в обох випадках є бажання допомогти особі, котра зазнала страху та болю, що відчуваються як власні, але в першому випадку допомога базується на відчутті спільності, спорідненості, у другому – на дистанціюванні, демонстрації у будь-який спосіб власної незгоди з явищем, цінностями та діями, що спричинилися до чийогось болю та страждань.

Американська дослідниця Дж. Дін, маючи на увазі насамперед соціальну солідарність, виокремила три її форми: афективну (передбачає близькі стосунки), конвенційну (базується на спільних інтересах) та рефлексивну. Рефлексивна форма солідарності виходить на «всеза-

гальний рівень, коли «ми» означає «ми всі» – пов'язані солідарністю члени ідеальної комунікативної спільноти. Маємо визнати нашу взаємозалежність та притаманну усім вразливість, а також обопільність наших стосунків» [цит. за: 10, с. 255]. Попри соціологічне «походження», ця остання форма може бути використана при аналізі солідарності у політологічному розумінні і вочевидь є особливо помічною, якщо йдеться про сучасність.

Взаємозалежність при аналізі солідарності є наріжним каменем також і для французького вченого А. Конт-Спонвіля. На його думку, «проявляти солідарність означає діяти на користь людини, чії інтереси ти поділяєш. Захищаючи її інтереси, ти захищаєш і свої, захищаючи свої, захищаєш і її інтереси» [5, с. 564].

Саме уявлення про взаємозалежність та емпатія, імовірно, стали рушіями, що сприяли виникненню та поширенню величезної хвилі акцій солідарності з українським народом у перші місяці російського вторгнення. Ці акції були дуже різноманітними, але видається за можливе запропонувати певні параметри, за якими можна виокремити типи цих акцій.

За кількістю учасників можна розрізнити акції:

– **індивідуальні:**

а) *особиста участь у військових діях на боці України;*

б) *пінети;*

в) *пожертви;*

г) *публічне озвучування власної позиції щодо російсько-української війни, дописи та відеозвернення в соцмережах (актори А. Шварценеггер і П. Рішар, співачки Мадонна, Леді Гага, Біллі Айліш, спортсмени Г. Лінекер, І. Свонтек, Пеле, Т. Ракумов, письменники С. Кінг та Дж. Роулінг [2, вип. 4, с. 79] тощо);*

д) *особистий приїзд в Україну (актор і режисер Ш. Пенн, астронавт Дж. Айзекман, філософ Б.-А.Леві, режисер К. Фукунага, актриса А. Джолі, продюсерка Т. Сврд, актор Б. Стіллер, ТВ-зірка Р. Рей) або відвідування українських біженців за кордоном (співак Т. Ліндемманн, рестлер Дж. Сіна [2, вип. 15, с. 80] тощо);*

е) *виставлення особистої речі на благодійний аукціон (велогонщик Т. Мартін; актори Д. Редкліфф, Р. Гір, вчитель Л. Анхазова [2, вип. 15, с. 79]);*

є) *поява на громадському заході в одязі в кольорах українського прапора, з прапором або з відповідною атрибутикою тощо;*

– **групові, переважно корпоративні** (організація заходів, колективні пожертви від певних бізнес-структур чи організацій тощо);

– **масові** (мітинги, демонстрації, релігійні заходи тощо).

За ступенем організованості:

– **стихийні** (переважно індивідуальні);

– **організовані:**

а) *громадські* (мітинги та демонстрації);

б) *організовані місцевою владою* (перейменування міських локацій; сприяння проведенню акцій; встановлення українських прапорів у громадських місцях; підсвітка об'єктів у кольори українського прапора тощо);

в) *ініційовані бізнес-структурами* (пожертви, запровадження новачій з метою демонстрації солідарності тощо);

г) *проведені профільними організаціями* (фестивали, асоціації тощо) (пожертви, заходи на підтримку України тощо).

За характером дій:

– **спортивні** (велопробіг у Туреччині, веломарафони в Словенії та Польщі, футбольний матч у Едмонтоні, марафон у Мадриді, учнівські забіги у Відні [2, вип. 13, с. 91]);

– **мистецькі** (організація та проведення виставок, концертів, кінопоказів, фотовиставок (близько 30 акцій, у тому числі фотографії зруйнованого Харкова на зупинках громадського транспорту в Рішон-ле-Ціон в Ізраїлі); зміна текстів власних відомих творів (Стінг, Scorpiions); колаборації з українськими митцями (Pink Floyd, Ед Ширан, запрошення Гамбурзьким балетом українських артистів для створення спільної програми [2, вип. 10, с. 98]);

– **релігійні** (релігійні відправи, під час яких відбувалися молитви за Україну в Нідерландах, Угорщині, Північній Македонії, Відні [2, вип. 11, с. 76]);

– **традиційні** (мітинги та демонстрації, понад 50 акцій по всьому світу);

– **сигніфікативні:**

а) *встановлення побратимських зв'язків з українськими містами* (Люблін-Харків, штат Міссісіпі – Хмельницька обл., Бергамо-Буча); проголошення Києва Радою Парижа почесним громадянином Парижа [2, вип. 4, с. 72]);

б) *перейменування міських локацій* (Вільнюс, Торонто, Рига, Прага, Краків, Таллінн, Гданськ, Канни, Рейк'явік; перейменування музею капітуляції у Другій світовій війні у Німеччині; іспанське місто Фуентес-де-Андалусія на Страсний тиждень перейменувало себе на «Україну» [2, вип. 7, с. 89]);

в) *встановлення українських прапорів* (Квебек, Оттава, Нью-Йорк, Гаага, Прага, вітрильник «Товариш» у Німеччині, меморіал у Трептов-парку в Берліні тощо, хода ірландських поліцейських з українськими прапорами під час Параду націй в Ірландії [2, вип. 2, с. 68], численні випадки розгортання українських прапорів великих розмірів під час громадських акцій);

г) *виконання Гімну України* (Метрополітен-опера тощо);

д) *фарбування поверхонь у кольори українського прапора* (громадський транспорт у Празі, Ворота Героїв, паркан біля Посольства Росії та стіна позаду пам'ятника радянським воїнам у Відні, електричка у Японії, велосипеди на Канарських островах [2, вип. 8, с. 90]);

е) *підсвітка знакових локацій у кольори українського прапора* (собор Св. Стефана у Відні, Емпайр стейт білдінг, Ейфелева вежа, 41 пам'ятка в Ірландії [2, вип. 4, с. 68]);

– **символічні:**

а) *нагороди* (нагороди українському народу від Малаги, В. Зеленському (визнання його найвпливовішою людиною Європи виданням *Político*, найвпливовішою людиною року журналом *Time*, присудження йому премії Карла Великого відповідною фундацією), Віталію Кличку (премія Артура Еша), поету Сергію Жадану (визнання його Людиною року польським виданням *Gazeta Wyborcza*), псу-саперу Патрону від кінологічного клубу Ірландії [2, вип. 17, с. 87]);

б) *присвячення виданнями обкладинок своїх випусків Україні* (*New Yorker*, польська версія *Newsweek*, *Profit* (Австрія), *Time*, британський *Vogue* (фото дороги на Миколаївщині), чеський *Vogue* (прапор України), *The Ring* (українські боксери [2, вип. 9, с. 94]);

в) *видання збірника промов В. Зеленського у Франції* [2, вип. 11, с. 82];

– **промоція українського культурного продукту** (організація туру *Ukraine Freedom Orchestra*, виконання творів українських композиторів, спецвипуск *Adweek*, повністю створений українськими фахівцями, публікація *Charlie Hebdo* 20 робіт українських карикатуристів [2, вип. 13, с. 95]);

– **перформанси:**

а) *прояв емпатії до жертв та співчуття до втрат українського народу* (викладання напису «ДЕТИ» (Берлін, Відень, Гельсінкі, Рига, Лісабон), «акції порожніх візочків» та «порожнього взуття» (Будапешт, Варшава, Відень), акції солідарності з жертвами звалтувань (Берлін, Мехіко, Таллінн, Відень, Рига, Вільнюс, Варшава, Лондон), запалення свічок у Відні, Нью-Йорку та Варшаві, акція «мішків з піском» у Відні,

акція повітряних кульок у Польщі; «плюшевий міст» на українському кордоні з Румунією [2, вип. 3, с. 72];

б) *акції з вимогами збільшити допомогу Україні* (у Варшаві, Брюсселі, Вільнюсі, Таллінні тощо перед посольствами Німеччини, Угорщини, Туреччини [2, вип. 10, с. 96–97]);

За формою благодійності:

– широкого спрямування:

а) *стихийні пожертви* (10 млн євро зібрано за 3 дні в Нідерландах, 5, 5 млн – у Латвії, 18 млн – у Фландрії, передавання японськими дітьми власних скарбничок на користь України тощо);

б) *корпоративні пожертви* (PayPal, Bolt, Epic Games, рок-групи Pink Floyd та Metallica, La Liga, ФК «Ювентус», «Реал» тощо, японські священники-буддисти, жертва міста Егенвіль (Канада) на підтримку медичної сфери України [2, вип. 18, с. 83] тощо);

в) *організація спеціальних благодійних подій* (футбольні матчі, мистецькі акції та концерти – понад 20 акцій);

г) *проведення благодійних аукціонів* (продаж картини Бенксі, продажі спортивних раритетів, організовані Entourage Sport, ФК «Евертон» та PapiMatch, продаж дитячих малюнків eBay, аукціони в Мілані, Празі, Каннах [8, вип. 13, с. 94] тощо);

д) *інноваційні* (тисячі випадків бронювання користувачами Airbnb квартири в Україні, щоб таким чином фінансово підтримати її громадян під час війни; збір скла міською владою Вільнюса для передачі Україні [8, вип. 9, с. 101]; 36 млн дол. зібрано Epic Games на гуманітарну допомогу Україні, кошти надходили від усіх покупок гравців усередині програми за реальні гроші [8, вип. 4, с. 70]; три злотих від кожного продажу новинки – «українського бургера» – у польських McDonald's [8, вип. 9, с. 98]; частка коштів від продажу традиційних японських ляльок дарума, пофарбованих у жовто-блакитні кольори [8, вип. 8, с. 93]);

– *цільова фінансова та гуманітарна підтримка українських колег* (ІВА (Міжнародна боксерська асоціація), ФК «Динамо Загреб», Грузинська федерація футболу, Міжнародна федерація тенісу, Професійна асоціація оперних фестивалів, ФІФА, Європейська асоціація журналістів, Міжнародна федерація біатлону, Метрополітен-опера, Міжнародна федерація спортивної стрільби [2, вип. 4, с. 69] тощо);

– *запровадження пільг для українців* (відмова Університету Альберти брати платню з українських студентів, надання українським читачам безкоштовного доступу до електронних версій The Washington Post, The Wall Street Journal, The Economist [2, вип. 7, с. 84] тощо).

За спрямованістю:

– *на підтримку України* (все зазначене вище);

– *на засудження агресивних дій Росії:*

а) стихійні індивідуальні дії (численні випадки відмови росіянам в оренді житла та обслуговуванні, відмова грузинського корабля заправляти російське судно тощо)

б) виключення Росії з числа членів організації або учасників подій (близько 150 випадків розірвання побратимських відносин з російськими містами, припинення близько 100 культурними, науковими та понад 20 спортивними інституціями співпраці з російськими партнерами, припинення бізнес-структурами діяльності в Росії, незапрошення представників Росії та Білорусі на щорічні урочистості з нагоди звільнення Бухенвальду (Німеччина) [2, вип. 5, с. 89] та Маутхаузену (Австрія) [2, вип. 8, с. 84]);

в) позбавлення Росії права на проведення певної події (45-та сесія ЮНЕСКО, Всесвітня шахова олімпіада, Гран-прі з фігурного катання, чемпіонат світу з хокею [2, вип. 9, с. 94] тощо);

г) коригування пошуковими системами, соцмережами тощо своєї політики щодо користувачів у зв'язку з російсько-українською війною (Google, Netflix, YouTube, Instagram, Twitter, Facebook [2, вип. 2, с. 73]);

д) блокування транспортних засобів (фур на польсько-білоруському та на польсько-німецькому кордонах, потягів з вугіллям у Фінляндії, російського танкера в Норвегії, відмова розвантажувати російське судно в Амстердамі [2, вип. 9, с. 101]);

е) перформанси із засудження дій російських військ в Україні (машина вугілля під Посольством Росії у Варшаві; «труна для Путіна» в Ризі; заляпування червоною фарбою російського посольства у Варшаві; акція в Ризі проти мародерства росіян в Україні; забарвлення ставку перед Посольством Росії у Вільнюсі в червоний колір; проектування українського прапора на російське посольство у Вашингтоні; сатирична репрезентація Путіна під час фестивалю гумору в Габрово; 100-разове (!) виконання Гімну України біля російського посольства в Копенгагені [2, вип. 8, с. 82]);

є) акції символічного характеру (відмови бізнес-структур у Швейцарії, Латвії, Японії тощо від логотипів Z, перенесення святкування Дня перемоги у Другій світовій війні на 8 травня в Грузії, демонтаж російських пам'ятників, висадження соняшників перед Посольством РФ у Вашингтоні, відмова мерії Оттави підіймати російський прапор з нагоди Дня незалежності Росії [2, вип. 14, с. 83–84] тощо).

Запропонована класифікація, оскільки вона є першим результатом спроби осмислення цього явища, має радше характер пропозиції, яка, безперечно, потребує подальшого вдосконалення та доповнення. Очевидно, що велика частка наведених прикладів належить одночасно до кількох типів залежно від параметру, обраного для характеристики та визначення. Також, як це трапляється з будь-якою типологією чи класифікацією в суспільному знанні, відбулися певні акції, які складно віднести до якогось із запропонованих видів, зокрема реєстрація шотландського тартану в кольорах українського прапора [2, вип. 2, с. 72], виконання глядачами на стадіоні Глазго Гімну України перед футбольним матчем [2, вип. 14, с. 82], латиський мозаїчний проект за творами Марії Приймаченко [2, вип. 15, с. 77], акція жовтих троянд на блакитній стрічці в Софії [2, вип. 14, с. 85] та інші. Також не можна не наголосити на тому, що для українського народу однаково цінними були мільйонні пожертви світових зірок шоу-бізнесу [2, вип. 2, с. 61, 70] та 20 фунтів, які стюард Томмі передав українському футболісту В. Миколенку [2, вип. 6, с. 106], колективна охорона місцевою спільнотою українського прапора в Гаазі [2, вип. 12, с. 95] та відвідування України Нобелівськими лауреатами [2, вип. 17, с. 85].

Запропонована класифікація акцій солідарності з українським народом, а також наведені приклади унаочнюють висновок про виняткове різноманіття форм і проявів реакції світової громадськості на події в Україні, пов'язані з російським вторгненням.

Вище було зазначено, що єдиною подією, яка викликала зіставний за масштабом рух солідарності з народом, який відстоював свої інтереси, була громадянська війна в Іспанії.

Ступінь солідарності світової громадськості з боротьбою іспанського народу визначався великою мірою тим, що іспанці боролися з фашизмом, який на той час уже багатьма розцінювався як сила, що загрожувала світу. Характерною ознакою тогочасного суспільства, причому у світовому масштабі, була реалізація громадської діяльності через утворення та роботу всіляких комітетів, конгресів, союзів, ліг, об'єднань тощо. Тому станом на 1936 р. у світі вже існувало багато антифашистських громадських структур і саме вони стали організаторами та керівниками допомоги Іспанії. До них належали як світові (найвідоміша – Міжнародна організація допомоги борцям революції, відома як МОПР, а також Всесвітній комітет боротьби проти війни та фашизму, Міжнародний комітет антифашистської молоді, Міжнародна жіноча ліга за мир і свободу тощо [4, с. 170–178]), так і регіональні органи («Навряд чи існувало

в Англії місто, в якому не було би Комітету допомоги Іспанії» [8, с. 82]). Оскільки в роботі цих громадських структур помітною була участь тодішніх знаменитостей (А. Ейнштейн, Е. Сінклер, Л. Арагон, Р. Роллан тощо), постільки вони принаймні формально очолювали й організацію допомоги іспанському народу, ставали знаковими постатями цієї справи, сприяючи її популярності.

Аналіз дослідницької літератури дає змогу зробити висновок про те, що найпоширенішими формами прояву солідарності з народом Іспанії були:

- безпосередня участь громадян різних країн у військових діях в Іспанії у складі Інтернаціональних бригад (приблизна кількість бійців – 35–40 тис. [8, с. 15]);
- опікування іспанськими емігрантами, особливо дітьми;
- пожертви (зокрема, численні випадки перерахування денної заробітної платні працівниками різних країн у фонд допомоги народу Іспанії);
- збір гуманітарної допомоги (одяг, продукти, ліки тощо);
- проведення мітингів солідарності;
- відкриті листи та публічні звернення відомих діячів науки та мистецтва;
- ретельне висвітлення світовими ЗМІ подій в Іспанії;
- проведення благодійних видовищних заходів.

Наведена вище класифікація та приклади акцій солідарності з українським народом, тобто «українського» руху, уможливило проведення порівняння їх із рухом солідарності з народом Іспанії, тобто, умовно, «іспанським» рухом. Очевидно, що певні форми прояву солідарності попри майже сторічну віддаленість у часі залишилися актуальними або через свою функціональність (пожертви, збір гуманітарної допомоги, опікування біженцями), або через свою універсальність (мітинги, демонстрації, висвітлення ЗМІ, благодійні заходи). Однією зі своєрідних ознак руху «іспанського» руху був високий ступінь його організованості. Також його очевидною характерною рисою була велика кількість громадян інших держав, які брали особисту участь у військових діях на боці республіканської Іспанії. У доступній інформації про «іспанський» рух відсутні приклади ексклюзії стосовно Німеччини, що могло бути зумовлено почасти потужним антинацистським рухом у самій Німеччині, традиційними для того часу закликами до класової солідарності, а також особливостями тогочасної політики окремих держав стосовно нацистської Німеччини. «Український» рух представлений величезною

кількістю акцій саме сигніфікативного, символічного та видовищного характеру, у той час як в «іспанському» русі такі приклади були вкрай спорадичними [8, с. 64]. Взагалі «український» рух відрізняється більшим різноманіттям форм прояву солідарності та вражаючим ступенем креативності у їх застосуванні.

Імовірно, ці відмінності пов'язані, насамперед, з тим, що «сучасне (глобальне) суспільство важко трактувати як етично інтегровану спільноту людей зі схожими цінностями. Для культурно диференційованого суспільства характерні індивідуалізація та ціннісний плюралізм» [10, р. 255]. Це, своєю чергою, продукує, по-перше, уявлення про суттєво вищу, ніж 100 років тому, цінність власного життя, по-друге, високий ступінь варіативності як оцінки певної ситуації та ставлення до неї, так і форм особистої реакції на події.

Також велику роль відіграло поширення та популярність постмодерного та постпостмодерного мистецтва разом із притаманними йому жанрами (гепенінги, перформанси, флешмоби, інсталяції тощо), що, з одного боку, додало згаданим акціям яскравості та атракційності, з іншого – посилює суто ігровий елемент у їх проведенні.

Безумовно, на рух солідарності з народом України, як і на будь-який інший бік сучасного життя, не міг прямо чи опосередковано не вплинути розвиток цифрових технологій та пов'язані з ним технологічні, комунікативні та культурні новації.

Отже, рух солідарності з народом України можна вважати явищем, яке є ще одним проявом «нового культурного, мовного, інформаційного середовища, нової соціокультурної реальності» [6, с. 98]. Але це нове середовище існує в глобалізованому світі, ступінь інтегрованості якого з необхідністю актуалізує згадану вище рефлексивну солідарність, коли «ми» означає «ми всі». Це посилює необхідність віднайдення балансу між спільним, загальним та індивідуальним, між традиційним та новаторським, між авангардними технологіями та морально-етичними цінностями.

Список бібліографічних посилань

1. Амельченко Н. Солідарність. *Політична енциклопедія* / редкол.: Ю. Левенець (голова) та ін. Київ : Парламентське видавництво, 2011. 808 с.
2. Діяльність Президента України в умовах російсько-української війни. Інформаційно-аналітичний бюлетень. URL: <http://www.irbis-nbuiv>.

gov.ua/cgi-bin/irbis_siaz/cgiirbis_64.exe?Z21 ID=&I21 DBN=IAM&P21 D BN=IAM&S21 STN=1&S21 REF=10&S21 FMT=online&C21 COM=S&S2 1 CNR=20&S21 P01=0&S21 P02=0&S21 P03=I%3 D&S21 COLORTERM S=0&S21 STR=-105420&fbclid=IwAR1 Cn-0_ncZQbadHla88 A6 r2 swILuj 9 tOVosXKW19 s4 i1 Mtvi51 vKlHmJ88

3. Дюркгейм Э. О разделении общественного труда. Метод социологии / пер. с фр. А. В. Гофмана. М. : Наука, 1990. 575 с.

4. Забарко Б. М. Международная рабочая помощь в антифашистском движении. Київ : Наук. думка, 1993. 223 с.

5. Конт-Спонвиль А. Философский словарь / пер. с фр. Е. В. Головиной. М. : Этерна, 2012. 752 с.

6. Половинчак Ю. Комеморативні практики в сучасному інформаційному просторі. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. № 2. 2018. С. 94–100.

7. Рорти Р. Случайность, ирония и солидарность / пер. с англ. И. Хестановой, Р. Хестанова. М. : Русское феноменологическое общество. 1996. 279 с.

8. Солидарность народов с Испанской республикой 1936–1939. М. : Наука, 1972. 368 с.

9. European Commission. Examples of Solidarity Actions among the Diversity Charters' Signatories. 2020. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/solidarity_actions.pdf

10. Juul S. Solidarity and Social Cohesion in Late Modernity: A Question of Recognition, Justice and Judgement in Situation. *European Journal of Social Theory* 13 (2). Pp. 253–269. <https://doi.org/10.1177/1368431010362296>

11. Kiess J., Lahusen C., Zschache U. Solidarity Activism in Germany: What Explains Different Types and Levels of Engagement?. Lahusen, C., Grasso, M. (eds) *Solidarity in Europe. Palgrave Studies in European Political Sociology*. Palgrave Macmillan, Cham. 2018. https://doi.org/10.1007/978-3-319-73335-7_3

12. Konarzewski K. Empathy and protest: two roots of heroic altruism. *Embracing the Other: Philosophical, Psychological, and Historical Perspectives of Altruism*. P. Oliner, S. Oliner, L. Baron. NYU Press, 1995, 474 p.

13. Smith Eric R. (2013). American Relief Aid and the Spanish Civil War. Columbia: University of Missouri Press. 2013. 208 p.

References

1. Amelchenko, N. (2011). Solidarnist. *Politychna entsyklopediia – Political*

Ebcyclopedia. Redkol.: Yu. Levenets (holova) ta in. Kyiv: Parlamentske vydavnytstvo. 808 p. [in Ukrainian].

2. Diialnist Prezidenta Ukrainy v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny. Informatsiino-analitychnyi biuletyn [Activities of the President of Ukraine in terms of Russia-Ukraine war]. [in Ukrainian]. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_siaz/cgiirbis_64.exe?Z21 ID=&I21 DBN=IAM&P21 DBN=IAM&S21 STN=1&S21 REF=10&S21 FMT=online&C21 COM=S&S21 1 CNR=20&S21 P01=0&S21 P02=0&S21 P03=I%3 D&S21 COLORTERM S=0&S21 STR=-105420&fbclid=IwAR1 Cn-0_ncZQbadHla88 A6 r2 swiLuj 9 tOVosXKW19 s4 i1 Mtvi51 vKlHmJ88

3. Dyurkgeym, E. (1990). O razdelenii obschestvennogo truda. Metod sotsiologii [The division of labour in society]. (A. V. Gofman, Trans). Moscow: Nauka. 575 p. [in Russian].

4. Zabarko, B. M. (1993). Mezhdunarodnaya rabochaya pomosch v antifashistskom dvizhenii [International workers's help in antifascist struggle]. Kyiv: Naukova dumka [in Russian].

5. Kont-Sponvil, A. (2012). Filosofskiy slovar [Philosophy dictionary]. (E. V. Golovina, Trans). Moscow: Eterna. 752 p. [in Russian].

6. Polovynchak, Yu. (2018). Komemoratyvni praktyky v suchasnomu informatsiinomu prostori [Commemorative practices in modern information space]. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia – Library Studies. Document Studies. Informology*, 2, 94–100 [in Ukrainian].

7. Rorti, R. (1996). Sluchaynost, ironiya i solidarnost [Contingency, irony and solidarity]. (I. Hestanova, R. Hestanov, Trans). Moscow: Russkoe fenomenologicheskoe obschestvo. 279 p. [in Russian].

8. Solidarnost narodov s Ispanskoj respublikoj 1936–1939 [Peoples' solidarity with Spain Republic 1936–1939]. (1972). Moscow: Nauka. 368 p. [in Russian].

9. European Commission. Examples of Solidarity Actions among the Diversity Charters' Signatories. 2020 [in English]. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/solidarity_actions.pdf

10. Juul, S. (2010). Solidarity and Social Cohesion in Late Modernity: A Question of Recognition, Justice and Judgement in Situation. *European Journal of Social Theory*, 13 (2), 253–269 [in English]. <https://doi.org/10.1177/1368431010362296>

11. Kiess, J., Lahusen, C., Zschache, U. (2018). Solidarity Activism in Germany: What Explains Different Types and Levels of Engagement? Lahusen, C., Grasso, M. (Eds). *Solidarity in Europe. Palgrave Studies*

in European Political Sociology. Palgrave Macmillan, Cham [in English].
URL: https://doi.org/10.1007/978-3-319-73335-7_3

12. Konarzewski, K. (1995). Empathy and protest: two roots of heroic altruism. *Embracing the Other: Philosophical, Psychological, and Historical Perspectives of Altruism*. P. Oliner, S. Oliner, L. Baron (Eds). NYU Press. 474 p. [in English].

13. Smith, Eric R. (2013). *American Relief Aid and the Spanish Civil War*. Columbia: University of Missouri Press. 208 p. [in English].

Стаття надійшла до редакції 07.10.2022.

Maria Kushnareva,

PhD (Philosophy), Senior Researcher,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

3 Holosiivskyi Ave., Kyiv 03039, Ukraine

e-mail: mariakushn8@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3361-8838>

Global Public' Solidarity Actions with Ukrainian People during the Russia-Ukraine War: Classification and Special Characteristics

The paper presents study of global public' solidarity actions with Ukrainian people, which took place since the very beginning of the war in late February up to the late June in 2022. The study is of summarizing and resumptive nature and the classification of the actions is offered. Criteria for the classification are: number of participants/actors, level of organization, character of actions, forms of charity, actions directions. Each kind of actions is followed by cases from mass media reports, and it makes the conclusion on exceptional diversity of ways used by world public to manifest solidarity with Ukrainians, strongly evident one. The author conducts brief comparison in certain points of world public solidarity actions with Ukrainian people with Spanish one during the Civil war in 1936–1939. Distinctive features of the latter were high level of organization, large number of people who fought for the republican Spain, absence of actions aimed at international exclusion of Nazi Germany. As to the former, it is represented with a huge number of significant, symbolic, and performance actions, either high variety of ways to display one's solidarity publicly, or remarkable creativeness in its using. These characteristics could be resulted from individualization which is a feature of modern time and goes hand in hand with the idea of one's own life preciousness, and high variability of personal assessment of situation or event, and forms of personal response to it. Postmodern art and its genres, digital technologies and communicative, culture innovation related to them, influenced this form of public activity as well.

Keywords: Russian-Ukrainian war, solidarity, public, public activity, Civil war in Spain.